

# SPIS TREŚCI

|                                                                                                                  |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. WPROWADZENIE .....                                                                                            | 7  |
| 1.1. Przedmiot, zakres i cel badań .....                                                                         | 8  |
| 1.2. Wybór miast do badań szczegółowych .....                                                                    | 9  |
| 1.3. Metodyka prowadzonych badań .....                                                                           | 11 |
| 1.4. Układ pracy .....                                                                                           | 12 |
| 1.5. Stan badań dotyczących małych miast .....                                                                   | 12 |
| 2. MAŁE MIASTO W STRUKTURZE OSADNICZEJ STREFY PODMIEJSKIEJ .....                                                 | 15 |
| 2.1. Miasto i jego strefa podmiejska .....                                                                       | 15 |
| 2.2. Prawna ochrona miast w Europie .....                                                                        | 17 |
| 2.2.1. Specyfika i ochrona <i>miasta europejskiego</i> .....                                                     | 17 |
| 2.2.2. Ochrona miast historycznych .....                                                                         | 19 |
| 2.2.3. Podstawy prawne zagospodarowania przestrzennego i ochrony miast w Polsce .....                            | 20 |
| 2.3. Typologia małych miast .....                                                                                | 24 |
| 2.3.1. Klasyfikacja małych miast według liczby mieszkańców .....                                                 | 24 |
| 2.3.2. Klasyfikacja małych miast według genezy procesu kształtowania się funkcji miejskich .....                 | 25 |
| 2.4. Charakterystyka małych miast .....                                                                          | 26 |
| 2.4.1. Czynniki urbanistyczne wpływające na kształtowanie się małych miast .....                                 | 26 |
| 2.4.2. Charakterystyczne cechy małego miasta .....                                                               | 27 |
| 2.4.3. Struktura funkcjonalna małych miast .....                                                                 | 28 |
| 2.5. Kierunki i uwarunkowania rozwoju małych miast po II wojnie światowej .....                                  | 29 |
| 3. ROZWÓJ URBANIZACJI W STREFIE PODMIEJSKIEJ WARSZAWY DO 1939 ROKU .....                                         | 32 |
| 3.1. Proces lokacji i rozwoju miast mazowieckich do 1795 roku .....                                              | 32 |
| 3.2. Urbanizacja strefy podmiejskiej Warszawy do I wojny światowej .....                                         | 37 |
| 3.3. Urbanizacja strefy podmiejskiej Warszawy w okresie międzywojennym .....                                     | 44 |
| 4. PRZEOBRAŻENIA PRZESTRZENNE MIAST STREFY PODMIEJSKIEJ WARSZAWY PO 1945 ROKU .....                              | 50 |
| 4.1. Rozwój aglomeracji warszawskiej od 1945 roku .....                                                          | 50 |
| 4.1.1. Uwarunkowania rozwoju strefy podmiejskiej Warszawy .....                                                  | 50 |
| 4.1.2. Kształtowanie modelu sieci osadniczej aglomeracji .....                                                   | 52 |
| 4.2. Przeobrażenia przestrzenne miast w epoce socjalistycznego modernizmu .....                                  | 57 |
| 4.3. Przeobrażenia i konflikty przestrzenne miast po 1989 roku .....                                             | 60 |
| 4.4. Czynniki wzrostu miast w strefie podmiejskiej Warszawy po 1945 roku – „od miasta małego do średniego” ..... | 64 |
| 5. PROCESY ROZWOJOWE WYBRANYCH MAŁYCH MIAST W STREFIE PODMIEJSKIEJ WARSZAWY .....                                | 73 |
| 5.1. Przekształcenia struktury demograficznej i zawodowej .....                                                  | 73 |
| 5.2. Proces rozpraszania zabudowy miasta .....                                                                   | 77 |
| 5.2.1. Rozpraszanie terytorialne .....                                                                           | 77 |
| 5.2.2. Rozpraszanie a dokumenty planistyczne .....                                                               | 85 |
| 5.2.3. Proces przeobrażeń intensywności zabudowy .....                                                           | 87 |
| 5.3. Proces przeobrażeń struktury funkcjonalnej miast .....                                                      | 91 |
| 5.3.1. Funkcje dominujące miast i ich przemiany .....                                                            | 91 |
| 5.3.2. Rozpraszanie struktury funkcjonalnej .....                                                                | 93 |

|                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.3.3. Proces przekształceń centrum miasta.....                           | 95  |
| 5.4. Proces przekształceń układu przestrzennego miasta .....              | 98  |
| 5.4.1. Przekształcenia układów ulicznych.....                             | 98  |
| 5.4.2. Przekształcenia rynku miasta .....                                 | 101 |
| 5.4.3. Przekształcenia pozostałych placów miejskich.....                  | 102 |
| 5.4.4. Przekształcenia działek miejskich.....                             | 103 |
| 5.5. Proces przeobrażeń struktury społecznej miasta .....                 | 105 |
| 5.5.1. Przekształcenia grup społeczno-kulturowych miast .....             | 105 |
| 5.5.2. Migracje wewnętrzne ludności według statusu społecznego .....      | 106 |
| 5.5.3. „Przestrzenie prospołeczne” w miastach.....                        | 107 |
| 5.6. Proces przekształceń fizjonomii miasta .....                         | 112 |
| 5.6.1. Struktura fizjonomiczna miasta.....                                | 112 |
| 5.6.2. Przekształcenia struktury fizjonomicznej.....                      | 114 |
| 5.7. Dostępność transportowa miasta .....                                 | 122 |
| 5.7.1. Zależność miasta od rozwiązań transportowych.....                  | 122 |
| 5.7.2. Proces zanikania miasta dla pieszych.....                          | 125 |
| 5.8. Proces przekształceń krajobrazu naturalnego miasta.....              | 128 |
| 6. KIERUNKI ROZWOJU MAŁYCH MIAST .....                                    | 133 |
| 6.1. Teoretyczne modele urbanistyczne małych i średnich miast.....        | 133 |
| 6.1.1. Miasta-ogrody .....                                                | 133 |
| 6.1.2. Miasto <i>Nowego Urbanizmu</i> .....                               | 135 |
| 6.1.3. Miasto proekologiczne i zrównoważone.....                          | 136 |
| 6.1.4. Miasto odporne ( <i>resilient city</i> ) .....                     | 139 |
| 6.1.5. Miasto przyjazne starzeniu ( <i>age-friendly-city</i> ) .....      | 143 |
| 6.1.6. Miasto <i>Cittaslow</i> .....                                      | 146 |
| 6.1.7. Miasta nowych technologii ( <i>smart city</i> ).....               | 147 |
| 6.1.8. Miasto dobre do życia .....                                        | 150 |
| 6.2. Teoretyczne modele rozwoju małych miast w Polsce .....               | 153 |
| 6.2.1. Celowość teoretycznych modeli rozwojowych w warunkach Polski ..... | 153 |
| 6.2.2. Model „naprawianego” miasta .....                                  | 158 |
| 6.2.3. Dobre praktyki w krajach Unii Europejskiej .....                   | 159 |
| 7. MOŻLIWE DZIAŁANIA NAPRAWCZE .....                                      | 165 |
| 8. PODSUMOWANIE.....                                                      | 168 |
| Bibliografia .....                                                        | 173 |
| Spis ilustracji, tabel i wykresów .....                                   | 184 |
| Słowniczek zastosowanych pojęć .....                                      | 188 |